

ти роботу з клінічними ординаторами, у тому числі англомовної форми навчання. Цей досвід важливий у аспекті уніфікації алгоритмів діагностики й лікування пацієнтів із зубоцелепними аномаліями й деформаціями з урахуванням світових тенденцій.

Таким чином, інтеграція навчального процесу кафедри ортодонції в міжнародний освітній простір стала невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті. Пріоритетний напрям – максимально можливе залучення всіх учасників освітнього процесу до міжнародних заходів різних рівнів як слухачів і спікерів та подальше втілення здобутих знань у повсякденну практику з метою оптимізації навчального процесу на всіх рівнях.

Список використаної літератури

1. Ждан В. М. Психолого-педагогічна компетентність лікаря: синтез медицини, педагогіки та психології / В. М. Ждан, В. М. Бобирьов, С. М. Білаш, О. М. Беляєва // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи: зб. ст. II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 8-9 червня, 2017 р., м. Полтава. – Полтава: Астроя, 2017. – С. 3-8.
2. Максименко С. Д., Філоненко М. М. Педагогіка вищої медичної освіти: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 286 с.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://guonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/Attaches/4455.pdf>
4. Натрошвілі Г. Р. Проблеми та перспективи розвитку системи вищої освіти в країнах ЄС. Modern Science – Moderní věda. 2020. № 3. С. 113–118.
5. Смаглюк Л. В. Інтерактивні методи навчання на кафедрі ортодонції УМСА / Л. В. Смаглюк, А. Н. Білоус // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні: зб. ст. матеріалів навчально-наукової конференції з міжнародною участю, 21 березня 2019 р., м. Полтава. – С. 210-212.

ДЕРИВАЦІЙНІ ОРІЄНТИРИ В ОПАНУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ З ПОЗИЦІЙ ТЕКСТОЦЕНТРИЗМУ

Тукова Т.В.

Полтавський державний медичний університет

Розглянуто можливості вивчення українського словотвору на базі навчального посібника краєзнавчого спрямування для іноземних студентів. Запропоновано види робіт, які дозволять сформувати в чужоземних здобувачів вищої освіти українськомовні компетентності у володінні дериваційним арсеналом нової мови.

Ключові слова: словотвір, текстоцентричний підхід, краєзнавчий текст, українська мова як іноземна, компетентності.

The article examines the possibilities of studying the Ukrainian word-form on the basis of the local studies study guide for foreign students. The types of work are proposed, which will allow foreign students of higher education to develop Ukrainian-language competences in mastering the derivational arsenal of the new language.

Keywords: vocabulary, text-centric approach, local history text, Ukrainian language as a foreign language, competences.

Готовність до іншомовного спілкування формується в результаті комплексної роботи з чужоземними здобувачами вищої освіти, представленої різноманітними видами, які доповнюють один одного, виступаючи окремими аспектами єдиного процесу. Науковці стверджують, що досягти успіху в комунікативній вправності можна лише за умови створення «атмосфери доброзичливості, щирості, поваги, толерантності, урахування особливостей менталітету та інших соціокультурних відмінностей» [8]. Як довела практика, краєзнавчий матеріал допомагає створити такі умови і дозволяє пришвидшити набуття мовних, мовленнєвих і комунікативних компетентностей і на початковому, і на просунутому етапі вивчення нової мови. Шлях від поінформованості студентів про місто, яке вони обрали для здобуття майбутньої професії, до вироблення стійкої зацікавленості новим середовищем перебування на методично виправданому мовному матеріалі дозволяє досягти комплексної мети адаптації іноземного здобувача вищої освіти в незвичних академічних і соціокультурних умовах. Завданням курсу іноземної мови стає поєднання навчальних і психологічних труднощів у прилаштуванні студента до незнайомого життєвого простору. Досягненню цієї мети може сприяти краєзнавчий матеріал, який має і навчальний, і пізнавальний та виховний потенціал. Лінгводидакти стверджують, що «реалізація мови в її комунікативній функції може здійснюватися тільки в процесі розгортання певної сукупності речень у зв'язний текст. Сучасний розвиток людського суспільства і науки про його мову підійшли до розуміння потреби вивчення мовної системи у функціональному плані» [4, с.103-104]. Тому в навчальний процес вивчення української мови як іноземної на кафедрі українознавства та гуманітарної підготовки залучено посібник «Знайомтеся : Полтава» [7]. Мету роботи вбачаємо в показі можливостей цього посібника в опануванні дериваційної складової системи мови.

У забезпеченні ефективної системи навчання УМІ методологічним орієнтиром стає текстоцентричний підхід, який не лише дозволяє долучитися до певної інформації, а і стає джерелом структурування знання, засобів навчання і зразків мовленнєвої діяльності. Використання такого підходу сприяє оволодінню багатством форм і способів мислення, покращує культуру мовлення іноземця. Метою навчання іноземних студентів стає «формування комплексу компетентностей, що визначають здатність ефективної взаємодії з представниками іншої культури (української) з використанням іноземної (української) мови» [9, с.96] за необхідності оперування назвами предметів, осіб, якостей, дій, станів тощо.

Доцільність опрацювання словотвору, теоретичні засади якого розроблені сучасними науковцями [2], у методиці навчання УМІ були предметом студіювання Н. Дзеньджюри, З. Каспришин, З. Мацюк, Г. Темник та ін. [1; 3; 5;

6]. Лінгводидакти наголошують: «Поза увагою залишається пласт лексики, використаної у текстах для читання, комунікативних завданнях, які потребують окремого дослідження» [6, с.150]. Поєднання таких напрацювань із конкретним дидактичним матеріалом – шлях до успіху в навчанні іноземців конкретної групи в певній соціокультурній ситуації. Актуальність обумовлена і тим, що «аналіз застосування засобів словотвору у навчанні УМІ забезпечує підґрунтя для внесення уточнень до єдиного освітнього стандарту з УМІ та засвідчує перспективність словотвірних досліджень української мови в аспекті навчання УМІ» [6, с.150].

Дотекстові завдання кожного розділу запропонованого посібника орієнтують на оволодіння лексикою, необхідною для сприйняття наступного тексту краєзнавчого характеру. Формування ключових компетентностей відбувається за тематичним принципом. Так, завдання знайти спільну частину слів і пояснити їхнє значення допомагає виленювати смислові акценти наступного текстового матеріалу «Полтава древня й сучасна», «обираючи найнеобхіднішу для побудови комунікації інформації і способи її представлення» [6]: *неподалік, далеко, даль, едалечинь; гора, пагорб, горб; душа, духовний; малювати, мальовничо, мальовничий; шанувати, шана, шановний; поселення, селити, село* тощо. Або завдання до теми «Кругла площа» знайти серед слів однокореневі та згрупувати їх: *слухати, задум, проголосити, дослухатися, думка, радитися, замалий, розбудова, зустрічний, мистецтво, думати, слух, голосно, помалу, мистецький, будівля, перекази, казка, маленький, задуматися, зустрічати, прислухатися, голос, казати, порада, мало, радник, маленький, побудувати, підказати, зустріч, митець*. Опрацювання однокореневих слів дає можливість закріпити знання про морфему як частинимовний межовий знак: *лікувати, лікарський, лікар; спорудити, споруджений, споруда; співочий, співачка, співати; мурований, мур, мурувати; експонат, експонувати, експозиція, експонований* тощо. Концентрація уваги на значеннях афіксів у межах однієї частини мови можлива в групах типу *ходити, проходить; забудувати, перебудувати; злітати, відлітати; відроджувати, народжувати; класти, покласти; архітектор, архітектура; листівка, лист; свідчення, свідок; закладений, складений* і т. ін. Характерна для синтетичних мов лексико-дериваційна категорія способів дії дієслів підлягає пильній увазі методистів. Завдання на знаходження семантичної різниці, зумовленої знанням значень афіксів, у групах дієслів (типу *загинути, згинути, гинути; вінчати, увінчати; квітнути, завітнути; бажати, побажати* тощо) дозволяють розширити уявлення про особливості української мови як мови синтетичної, що відрізняє її від мов аналітичних. Дифузії, які супроводжують творення слів у синтетичних мовах, дають нагоду звернутися до чергувань, які виникають у процесі деривації: *зображення, образ; козацтво, козацький, козак; блаженний, благо, блаженствувати; вдячний, дякувати, подяка; височіти, височінь, високий; захисник, захисний, захист, захищати* і т.д. Можливі коментарі до залишків історичних процесів у сучасній українській мові: *вигвір, твір, творити; очолювати, чоло, очільник; кістка, кістянка, костистий; підніжжя, ноги, ніжка; володарювання, влада, владний* тощо.

На практиці доведено ефективність вправ на пояснення значень слів з опорою на їхню будову. До таких завдань включено складні слова різних частин мови з двома твірними основами: іменники (*літопис, першовідкривач, сьогодення, мікрорайон, зерносховище, різнобарв'я, першоцвіт, етнографія, природознавство, чорнозем, суховій, напівпідвал, чотирикутник*), прикметники (*лівобережний, давньоруський, Хрестовоздвиженський, триповерховий, низькорослий, водоплавний, багатівковий, напівкруглий, чотириярусний, шестигранний, містобудівні*), прислівники (*власноруч*) і т. ін. Актуально здійснення аналізу застосування інтерфіксів *О, Є* як елементів словотвору, наприклад, у випадках *різнокольоровий, старослов'янський, однойменний, першопоселення, краєзнавчий, трапецієподібний* тощо. Звертаємося і до можливостей афіксального словотвірного інструментарію під час пояснення значення слів *безсмертний, безплідний; нескорений, незалежність, незвичайний, неосяжний; обсаджений, обміління; погруддя; супровід; перерахувати* та ін. Розуміння словотвірних моделей і словотвірних типів допомагає засвоїти особливості системності мови. Досягненню цієї мети сприяють завдання на визначення ознаки, за якою пари слів розподілено на групи: а) *розпланувати – розпланування; зібрати – зібрання; оздоблювати – оздоблення; відновлювати – відновлення; втілювати – втілення; оформлювати – оформлення; перетинати – перетин; відвідувати – відвідувач*. Подібні тренувальні роботи на закріплення мовних компетенцій у дотекстових завданнях усіх розділів посібника (Місто над Ворсклою; Полтава – місто-сад; Пам'ятники Полтави; Майдани Полтави; Музеї – хранителі історії) доповнюються завданнями на творення різних частин мови у словосполученнях: *Змініть словосполучення за зразком. Зразок: успадкувати традиції – успадкування традицій. Розташувати символ, написати літеру, отримати щедроту, відобразити особливості, захищати мирну працю*. Як бачимо, такі завдання дозволяють інтегрувати здобуття дериваційних і граматичних компетентностей на мовленнєвому рівні.

Чергування презентаційної та продуктивної діяльності в межах однієї комунікативної теми маємо при відпрацюванні займенникового словотвору (творення заперечних займенників *ніщо, ніхто*).

Вивчення словотвірних типів і словотвірних моделей, усього словотвірного інструментарію української мови на заняттях із чужоземцями сприяє ефективнішому засвоєнню лексичного матеріалу, розширенню словникового запасу, розумінню можливостей доцільного використання мовних одиниць у мовленні, допомагає вдосконалювати комунікативну вправність здобувачів освіти.

Список використаної літератури

1. Дзеньджюра Н. Методика вивчення словотвору української мови іноземними студентами. *Педагогіка і психологія професійної освіти*: науково-методичний журнал. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. № 2. С. 27–32.
2. Карпіловська Є. А. Функціональні аспекти словотворення. Українська мова. 2007. № 1. С. 94–96.
3. Каспришин З. Формування лінгвістичної компетенції іноземців засобами словотвору української мови. *Вісник Львівського університету*. Серія філологічна. Львів, 2004. Вип. 34. Ч. II. С. 445–448.
4. Матвійчук Т. П. Текстцентричний підхід у дослідженні мовної системи. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2013. Вип. 9. Ч. 2. С. 98–104.
5. Мацюк З. О. Прикладні аспекти українського словотвору. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2010. Вип. 5. С. 120–127.
6. Темник Г. Д. Засоби словотвору у вивченні української мови як іноземної. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»* : Серія «Філологія». Острог, 2017. Вип. 64. Т. 2. С. 148–151.

7. Тукова Т. В. Знайомтеся: Полтава: навчальний посібник з української мови для іноземних студентів. Полтава: ПП «Аст-рая», 2020. 116 с.
8. Филлимоненко В. П. Академічна адаптація іноземних студентів у Національному фармацевтичному університеті. URI: <https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/26452/1/728-730.pdf>
9. Швець Г. Д. Теорія і практика навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей: монографія. К.: Фенікс, 2019. 529 с.

STEM-ОСВІТА І ПРОГРЕС-ТЕСТИ (PTS)

Харченко Н.В.

Полтавський державний медичний університет

Розвиток STEM-освіти в закладах освіти забезпечується на початковому, базовому, профільному, вищому/професійному рівнях. Розглянуто тести прогресу (PTS), які спираються на загальний банк питань, щоб оцінити всіх студентів програми за результатами випускників.

Ключові слова: STEM-освіта, формальна, неформальна, інформальна, тести прогресу (PTS), зворотний зв'язок, полегшення самостійного навчання.

The development of STEM education in educational institutions is provided at the elementary, basic, specialized, higher/professional levels. Progress Tests (PTS) are considered, which draw on a common question bank to assess all students in the program on graduate outcomes.

Keywords: STEM education, formal, non-formal, informal, progress tests (PTS), feedback, facilitating independent learning.

Стати медичним працівником – це, мабуть, найпопулярніша кар'єрна мета, яку багато хто ставить перед собою ще до закінчення загальноосвітньої школи. Майбутні лікарі плекають своє прагнення допомагати іншим і починають вивчати медицину ще до вступу до медичного університету.

Дуже важливо, щоб заклад зарекомендував себе як установа у сфері досліджень STEM (S – наука, T – технологія, E – інженерія, M – математика).

STEM – природничі науки, технології, інженерія і математика. Акронім STEM уживається для позначення популярного напрямку в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) і математику (Mathematics).

Посилення ролі STEM-освіти стало одним із пріоритетів модернізації освіти, складовою частиною державної політики з підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки й розвитку людського капіталу, одним з основних факторів інноваційної діяльності у сфері освіти, що відповідає запитам економіки і потребам суспільства.

STEM-освіта спрямована на розвиток особистості через формування компетентностей, природничо-наукової картини світу, світоглядних позицій і життєвих цінностей із використанням трансдисциплінарного підходу до навчання, що базується на практичному застосуванні наукових, математичних, технічних та інженерних знань і вмінь для розв'язання практичних проблем задля подальшого використання їх у професійній діяльності.

Використання провідного принципу STEM-освіти – інтеграції – дозволяє здійснювати модернізацію методологічних засад, змісту, обсягу навчального матеріалу предметів природничо-математичного циклу, технологізацію процесу навчання і сформувати: навички розв'язання складних (комплексних) практичних проблем, критичного мислення, креативних якостей і когнітивної гнучкості, організаційних і комунікаційних здібностей, уміння оцінювати проблеми і приймати рішення, готовності до свідомого вибору й оволодіння майбутньою професією, фінансової грамотності, цілісного наукового світогляду, ціннісних орієнтирів, загальнокультурної, технологічної, комунікативної й соціальної компетентностей, математичної та природничої грамотності; забезпечує усебічний розвиток особистості шляхом виявлення її нахилів і здібностей; навички оволодіння засобами пізнавальної, дослідної та практичної діяльності; виховання особистості, яка прагне до здобуття освіти впродовж життя, формування вмінь практичного і творчого застосування здобутих знань. Істотну роль у інтегративному підході реалізації STEM-освіти відіграє математика: послідовне, ґрунтовне, якісне її викладання.

Виконуючи основні завдання, розвиток STEM-освіти в закладах освіти забезпечується на таких рівнях:

початковий – стимулювання допитливості та підтримка інтересу до навчання й пошуку знань, мотивація до самостійних досліджень, створення простих приладів, конструкцій, науково-технічна творчість;

базовий – формування стійкого інтересу до природничо-математичних предметів, оволодіння технологічною грамотністю й навичками розв'язання проблем, залучення до дослідництва, винахідництва, проєктної діяльності, що дасть змогу збільшити частку тих, хто прагне обрати науково-технічні, інженерні професії;

профільний – поглиблене оволодіння системою знань і вмінь STEM-освіти методами наукових досліджень, реалізація інноваційних проєктів;

вищий/професійний – становлення фахівців різних науково-технічних, інженерних професій на базі закладів вищої освіти, а також підвищення професійної майстерності педагогічних працівників із упровадження нових методик викладання, відповідних курсів і реалізації інноваційних проєктів, медичних із упровадженням новітніх технологій.

STEM-освіта запроваджується в умовах інтеграції всіх видів освіти: формальної, неформальної, інформальної.

Формальна освіта – це освіта, яка охоплює всі види здобуття знань у рамках національної системи освіти. До неї належить навчання в школі, коледжі або університеті, а також у всіх інших закладах, які спрямовані на навчання осіб у системі Міністерства освіти та науки України, а також освіта, яка здобувається відповідно до освітніх ліцензованих програм закладів післядипломної освіти і передбачає досягнення здобувачами освіти заздалегідь